

KULIN BORBÁLA

Szophoklész gondban*

Szereplők:

SZOPHOKLÉSZ

FELESÉG – Szophoklész felesége

FELESÉG Szoszó!
SZOPHOKLÉSZ Hm?
FELESÉG Lógatod az orrod, mi van?
SZOPHOKLÉSZ Lóg az magától.
FELESÉG Na, Szoszó! Látom rajtad, hogy valami nem oké.

(Szophoklész nem válaszol)

SZOPHOKLÉSZ Várj, kitalálom... Határidős munka?
Az... Le kell adnom egy komédia szövegkönyvét. Egy komédi-
át!
Komédiát rendeltek – Tőlem! Egy *Antigoné* után! A nép nevet-
ni akar!
FELESÉG És mikorra?
SZOPHOKLÉSZ Gondolhatod... tegnapra!
FELESÉG És... Hogy állsz?... Legalább valamennyi... megvan belőle?
SZOPHOKLÉSZ Ha! Még elképzelésem sincs!!
FELESÉG Hát ez nem hangzik jól. Valami ötleted csak van!
SZOPHOKLÉSZ (idegesen:) NINCS! Nekem nincsenek „ötleteim”! Nekem *ihle-
tem* van!
És nem holmi olcsó komédiákra! Én... alkalmatlan vagyok rá,
hogy megnevettessem az embereket! Én... én nem látok a vi-
lágban semmi vicceset! Amit az én szemem észrevesz, ami vonz
engem ebben a világban az a törékeny, az elbukott, a szánalmat
keltő, a vesztes, a rút!
FELESÉG Na köszönöm.
SZOPHOKLÉSZ Jól van már, tudod, hogy nem úgy értettem, ne vedd már ma-
gadra...
Te csodálatos vagy.
FELESÉG Látod? Hát van neked szemed a csodálatosra is! Hisz te magad
írtad:
„Sok van, mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodála-
tosabb!”

* Kulin Borbála paródiája előszóban hangzott el a VIDOR Fesztiválon 2021. augusztus 28-án a Bencs Villában.

- SZOPHOKLÉSZ Azt egyáltalán nem úgy értettem. Ez csak egy rossz fordítás. Félrefordítottak. Én azt írtam: „polla ta deina kai uden anthró-pu deinoteron pelei”
- FELESÉG Aha... és ?
- SZOPHOKLÉSZ A *deinosz* nem csodálatost jelent, hanem szörnyűt. Csodálatosan szörnyűt. Elképesztően szörnyűt. Rettenetest! Na, nekem ilyen az ember! Nekem ilyen ez a világ! És én írjak komédiát? Tegnapra?! Egyik abszurdabb, mint a másik!
- FELESÉG De hát annyi jópofa sztori van a világban...
- SZOPHOKLÉSZ Szívem, én bármibe kezdek bele, abból tragédia lesz!
- FELESÉG Na, ez mondjuk igaz...
- SZOPHOKLÉSZ De hát tényleg annyi tipikus komédiába illő történet van!
- SZOPHOKLÉSZ Egyet mondj!
- FELESÉG Hmm... Mondjuk két házaspár, akik keresztbe csalják egymást.
- SZOPHOKLÉSZ Fojtott vágyak. Emésztő titkok. Reménytelen küzdelem a harmóniáért. Tudathasadás. Szerelmi örület. Halál!
- FELESÉG Jó... Akkor egy álruhába öltözött figura! Mondjuk egy női ruhába bújt férfi!
- SZOPHOKLÉSZ Aki mit csinál?
- FELESÉG Mit tudom én! Bármit csinál, az vicces!
- SZOPHOKLÉSZ Rád férne egy érzékenyítés.
- FELESÉG Várj... mondok másikat... Egy notórius hazudozó, tudod, aki kicsi hazugsággal kezd, de mindig megússza, aztán arra kényszerül, hogy mindig újra és újra hazudjon, belekerül egy hazugságlavinába, egyre nagyobbakat és elképesztőbbeket hazudik, míg aztán...
- SZOPHOKLÉSZ Elbukik és meghal! Sőt, jobbat mondok! Nem ő hal meg, hanem valaki, akit nagyon szeret! A hazugságai miatt meghal mondjuk... az anyja!... A szerelme!... A gyermeke! Ő pedig életben marad, de mint morális lény, mint valós egzisztencia, megsemmisül!
- FELESÉG Jaj, Szoszó!... Különben is, nem szeretem, ha ógörög létedre ilyen lehetetlen latin szavakat használasz... mit olvastál megint...
- SZOPHOKLÉSZ Mi bajod van azzal a szóval, hogy *morális*?
- FELESÉG Azzal már szinte semmi, de mi ez az ekszisz-encia-izé...
- SZOPHOKLÉSZ Jó, bevallom, megint filozófiát olvastam.
- FELESÉG Jaj, Szoszó... Komédialeadási határidőd van, és te filozófiát olvasol?! És még csodálkozol, hogy nem jut eszedbe semmi vicces?
- SZOPHOKLÉSZ (bűnbánó hangon) Muszáj volt... legalább egy kicsit, hogy úgy érezzem, élek... Hogy egzisztálok, hogy mint valós egzisztencia, létezem!

- FELESÉG (sértődötten) Mert amúgy?! Amúgy nem érzed úgy, hogy élsz? Hogy igazán élsz?!
- SZOPHOKLÉSZ Jaj, ne kezdjük már megint! Ne húzd fel magad, szívem...
- FELESÉG Itt ez a csodálatos, ház, a két kezünk munkája, a kert, a gyerekek, a kis Ödi tegnap tette meg az első lépéseit, Kleónak lötyög az első tejfoga, Popü reggel egy fakarddal úgy fülön ütötte magát, hogy elájult, és te úgy érzed, hogy nem élsz igazán?! Hát neked ez mind, ez a mi életünk, neked nem jelent semmit?!
- SZOPHOKLÉSZ Szívem... szívem... dehogynem... Nyugodj le, kérlek. Hogy is próbáljam meg elmagyarázni végre úgy, hogy értsd...
- FELESÉG (szipogva) Rettenetes ember vagy...
- SZOPHOKLÉSZ (sóhajt) Erről beszélek....
- FELESÉG Tudod, nekünk, művészbereknek...
- FELESÉG Jaj, mi ez már megint, ez az udvariaskodó többszám... mindketten tudjuk, hogy magadon kívül senkit nem tartasz igazi művésznek egész Attikában.
- SZOPHOKLÉSZ Jó, akkor nekem, NEKEM, egyszerűen szükségem van a magányra, az elvonulásra, a filozofálásra, hogy szellemem és lelkem átadhassam a pusztá szemlélődésnek, amiben feltáru előttem... a lét igazi arca...
- FELESÉG Aha... és ezt hívod te egzilienciának?
- SZOPHOKLÉSZ Nem, szívem. Egzisztenciának hívom – és nem ezt.
- FELESÉG Sebaj... úgy is igazán... remekül hangzik.
- SZOPHOKLÉSZ Én csak azt próbálom itt elmagyarázni... hogy, amíg nem ébred fel benned a valódi léted – amire csak olyan helyzetekben kapsz lehetőséget, amelyek sarokba szorítanak, amiken nem tudsz változtatni, amikkel minden belső energiáddal szembe kell szállnod, hogy ne roppanj össze – szóval, amíg csak a hétköznapiakban létezel, az emberi szociális háló különböző relációiban, de nem fedezed fel belső lényeged, addig valójában nem is élsz! Addig mindannyian csak lehetőségek vagyunk! Önmagunk lehetőségei! Addig te sem élsz! És... és még Ödi sem él, meg Kleó és Popü sem!
- FELESÉG (dühösen ordítva) Szoszó! Hallod te magad kívülről?! Észreveszed egyáltalán, hogy miket beszélsz?! Épp most nyilvánítottad halottá mindhárom gyermekünket, meg engem is, egyetlen mondatban!
- SZOPHOKLÉSZ Nem, szívem. A halott az, aki MÁR nem él. Én azokról beszéltem, akik MÉG nem élnek. És ez különbség!
- FELESÉG (szipogva) Na jó... Hagyjuk... Mi lesz akkor ezzel a komédiával... Visszadobod?
- SZOPHOKLÉSZ Á, nem lehet. Már kitűzték az előadás időpontját az Athéni Vidám Napok fesztiválon.

- FELESÉG
SZOPHOKLÉSZ De hát az jövő hétfőn kezdődik.
Tudom. Az enyém lesz a nyitóelőadás.
És már az összes jegy elkelt.
Tényleg nem tudom, mit csináljak.
Őszintén kétségbe vagyok esve.
- FELESÉG (megenyhülve, támogatóan): Jól van, Szoszó. Nem lesz semmi baj. Kitalálunk valamit.
- SZOPHOKLÉSZ (elérzékenyülve) Segítesz?
- FELESÉG Hát persze hogy segíték.
- SZOPHOKLÉSZ Lehet, hogy egzisztálni nem tudok, de segíteni azt igen.
(elérzékenyülve még mindig) Olyan... olyan... csodálatos vagy!
- FELESÉG Miért, hogy ezt tőled nem érzem többé bóknak?
- SZOPHOKLÉSZ Ezt most komolyan így gondoltam.
- FELESÉG No, szóval... Az nyilvánvaló, hogy ennyi idő alatt nem lehet megírni egy darabot.
- SZOPHOKLÉSZ Köszí. Ez igazán biztató.
- FELESÉG Mármost egy újat nem. Egy egészen újat. Nincs más választásod, egy már meglévőt kell kicsit... átfofoznod.
- SZOPHOKLÉSZ Átfofoznom?! Ezt meg hogy érted?!
- FELESÉG Hát, hogy a sztori, meg a szereplők, meg minden ugyanaz, csak az egész legyen valahogyan... tragikus helyett vicces!
- SZOPHOKLÉSZ Ez... ez amit mondasz, több szempontból is lehetetlen!
- FELESÉG Ugyan már! Te is jól tudod, hogy néha annyi is elég, hogy a színész másképp hangsúlyoz, vagy Antigoné a csúcspontban véletlenül megbotlik a kothornoszában és máris röhög az egész közönség.
- SZOPHOKLÉSZ (elszomorodva) Ennyit a közönségről... és én ezeknek írok tragédiát!
- FELESÉG De most komolyan mondom. Miért ne lehetne ugyanaz a sztori, egy kicsit másképp elmesélve, egyszer halálosan megrendítő, másszor meg halálosan vicces?
- SZOPHOKLÉSZ (meghökkenve) Meglepsz, szívem. Ez egészen... egészen filozofikus gondolat!
- FELESÉG Akkor lássunk is hozzá! Milyen drámáid is vannak?
- SZOPHOKLÉSZ Hát tudod, először írtam az Aiaszt...
- FELESÉG Ne a címét mondd, az egy idő után nem mond senkinek semmit
- SZOPHOKLÉSZ Tudod, ez az a darabom, ami a nagyra hivatott, ám énközpontú, a rendet nem tűrő egyén és az egyént maga alá rendelő, bosszúálló közösség konfliktusának története.
- FELESÉG (türelmetlenül) A sztorit mondd!

- SZOPHOKLÉSZ Ez az, amelyik azzal kezdődik, hogy a trójai háborúban elesett Akhilleusz fegyvereit nem az utána következő legnagyobb hős, Aiasz kapja meg, hanem Odüsszeusz. Erre Aiasz sértettségében le akarja gyilkolni a görög sereg vezéreit, de Pallasz Athéné tébolyt bocsát rá, s őrültségében marhákat mészárol le abban a hiszemben, hogy a fővezéreket öli meg.
- FELESÉG (önkéntelenül felnevet) Ha! Ez jó! Ez jó! Marhákat! A Vezérek helyett! HAHA!
- SZOPHOKLÉSZ (morcosan) Aztán kijózanodása után rádöbben, mit tett, és szégyenében öngyilkosságot követ el.
- FELESÉG Jaj, Szoszó...
- SZOPHOKLÉSZ (belelendülve az elbeszélésbe) A sereg vezérei holtában akarnak bosszút állni rajta: nem engedik, hogy a testét eltemessék.
- FELESÉG Neked ez a mániád, Szoszó, ez a temetetlenség?
- SZOPHOKLÉSZ (egészen morcosan): Végül Odüsszeusz közbelép, s megtörténik a temetés.
- FELESÉG Ennyi?
- SZOPHOKLÉSZ Ennyi.
- FELESÉG Aha... Hát ez mondjuk így nem annyira... Míd is van még?
- SZOPHOKLÉSZ Amelyikben a szerelem, a bosszú, a csalás és a megcsalás tragédiáját viszem színre. Ez az a darabom, amiben a végén rákérdezek, pontosabban nyitva hagyom a kérdést, hogy jogos-e az isteneket okolni az emberek tragédiájáért...
- FELESÉG A sztorit!
- SZOPHOKLÉSZ Áh, bonyolult.
Úgy kezdődik, hogy Héraklész felesége otthon aggódva várja harcoló férjét. Szorong, mert egy régi jóslat szerint Héraklész sokáig és boldogan élhet, ha egy bizonyos napot szerencsésen túlél, s a darab épp ezen a napon játszódik. És aztán mindenféle más szereplők meg bonyodalmak jönnek... lényeg, hogy...
Hogy mindenki meghal a végén. Kitaláltam?
Héraklész a fiával együtt öngyilkos lesz. Máglyára veti magát.
A felesége szintén megöli magát.
- FELESÉG Uh ... A helyzet rosszabb, mint gondoltam.
- SZOPHOKLÉSZ A legutóbbi darabod mi is volt? Valami lányra emlékszem, aki az elején a tesóját győzködi valamiről...
- FELESÉG (lemondóan) Tök mindegy. A végén meghal. Meg még egy csomóan mások is.
- SZOPHOKLÉSZ (kis szünet után, sóhajtva) És már szerda van.
Másod nincs?
- FELESÉG Hát, igazából.... Dolgozom valamin, ami elég kezdetleges állapotban van még ahhoz, hogy bármi lehessen belőle...
- SZOPHOKLÉSZ Na, mesélj!

- SZOPHOKLÉSZ Szóval... az alapszitu az, hogy egy tök nagy járvány van egy Kadmos nevű városban... Hullanak az emberek, nők, asszonyok, gyermekek. Pestis.
- FELESÉG Hm...
- SZOPHOKLÉSZ (patetikusan) „pusztulva földje gyümölcsös bimbóiban, pusztulva a legelő gulyákban s a nők meddő szüléseiben; rajt ütött gyüölött lázzal a gyújtó isten, a vad döghalál,”
- FELESÉG Előbb azt mondtad, ez még nincs kész.
- SZOPHOKLÉSZ Nincs is. ez csak... most jutott így eszembe.
- FELESÉG Szóval mindenki döglök el. És?
- SZOPHOKLÉSZ Jön a király, és elhatározza, hogy majd ő kezeli ezt a járványhelyzetet.
- FELESÉG Há! Ez jó. Ez akár még jó is lehet nekünk. Egy politikus, aki le akar győzni egy járványt! Mit csinál?
- SZOPHOKLÉSZ Hát először is rá akar jönni az akára.
- FELESÉG Várj, kitalálom: Összeesküvést gyanít! Az ellenség fővezére küldte Kadmosra!
- SZOPHOKLÉSZ Neeem...
- FELESÉG Akkor a beszivárgó jöttmentek hozták magukkal! Akiket amúgy szintén a gonosz fővezér küldött rájuk!
- SZOPHOKLÉSZ Neeem, neeem...
- FELESÉG Akkor kiküld egy nemzeti konzultációt, hogy az embereket kérdezze meg, szerintük mi az oka!
- SZOPHOKLÉSZ Neeem, neeem... Megkérdez egy jóst.
- FELESÉG Ez lett volna a következő tippem.
- SZOPHOKLÉSZ És a jós azt üzeni, hogy az istenek büntetése ez az egész.
- FELESÉG Nem is ám a háborúk meg az áldatlan higiéniai viszonyok miatt van.
- SZOPHOKLÉSZ Attól, hogy racionálisan meg tudsz magyarázni valamit, még lehet az istenek büntetése, szívem.
- FELESÉG Ugorjunk.
- SZOPHOKLÉSZ Szóval az istenek úgy engesztelhetők ki, ha megtalálják és száműzik a városból az előző király gyilkosát. Merthogy, azt elfelejtettem mondani, hogy az előző királyt megölték, de nem találták még meg a gyilkost.
- FELESÉG Értem, Szoszó. Csak egyre szűkülnek a lehetőségek egy jó kis komédiára...
- SZOPHOKLÉSZ Várj! Most jön a poén!
A poén az az, hogy a király elkezd keresni a gyilkost, miközben ő maga az! És erre a végén rájön!
- FELESÉG (feszélyezetten nevet) Há! Há-há! Há.
- SZOPHOKLÉSZ (biztatást várva): ez végül is... ez lehet jó, nem?

FELESÉG Végül is... van benne... egyfajta humor.
Csak ne haljon meg senki a végén.
SZOPHOKLÉSZ De akkor mi legyen a vége?!

FELESÉG Nem tudom... talán ha megpróbálná eltitkolni, amire rájött...
SZOPHOKLÉSZ Hozzam be a notórius hazudozó-figurát?
FELESÉG Miért is ne?
SZOPHOKLÉSZ De hát... arra jön rá, hogy megölte az apját és a saját anyja a felesége!

FELESÉG Uh, ... mondjuk ez így egy kicsit pikáns...
SZOPHOKLÉSZ (kétségbeesetten) Azt mondd?
FELESÉG De semmi baj, menni fog ez! Ez jó lesz, Szoszó! Csak két dologra figyelj!

SZOPHOKLÉSZ Mire?
FELESÉG Hogy ebben a pikáns helyzetben a szereplőid mind szalasszák el az egzisztenciájuk megszületésének a lehetőségét. Maradjanak kisemberek. Még-nem élők.
És hogy ne haljon meg senki.
Menni fog, Szoszó?

SZOPHOKLÉSZ Megpróbálok.
FELESÉG Jó lesz, meglátod!
SZOPHOKLÉSZ Megyek is, nekilátok!
Köszönöm, szívem!

FELESÉG Menni fog, ne aggódj!
SZOPHOKLÉSZ (az ajtóból visszafordulva, töprengve): Annyira gondoltam csak, hogy...

FELESÉG Hogy?
SZOPHOKLÉSZ Annyi nem lehetne a végén, tényleg csak annyi, hogy a király ... Mondjuk megtalálja az anyja köntösének a tűit... valahol... és... kiszúrja vele a saját két szemét?
FELESÉG (az asztalra borulva) Jaj, Szoszó, te olyan reménytelen vagy!

VÉGE